

Kner Izidor 1932-ben

Fél évszázad mesgyéjén

A tizenkilencedik század vége felé, amikor Angliában a modern technika találmányai nyomán a könyvnyomtatás művészete iparrá fejlődött és a technika terjedése a kultúrát veszélyeztette, egynéhány művész a könyvkultúra megmentésére állott össze. Ez a néhány művész, aki *William Morris* köré csoportosult, nem akart a modern technika vívmányairól tudni és nem iparszerűen akart a könyvvel foglalkozni, hanem azt továbbra is szent művészetnek tekintette. Hogy a nagyváros hatásától szabaduljanak, elmentek Londonból vidékre és ott megalapították a „*Kelmscott Press*“-t. A *William Morris* betűi, *Walter Crane* és *Dante Gabriel Rossetti* illusztrációi nyomán újraéledt a könyvnyomtatás művészete Angliában.

Ilyen *Kelmscott Presse* Magyarországnak *Kner Izidor* gyomai officinája. Onnan indult ki a magyar könyvművészet új fejlődése, a könyvnyomtatás klasszikus mestereinek példáján okulva és átmentve a mi korunkba mindazt, ami ott szép és nemes volt.

Hosszú az út, amíg a könyvművészet Gyomára elérkezik és nem a szép könyvek kiadásánál kezdődik *Kner Izidornak* minden magyar

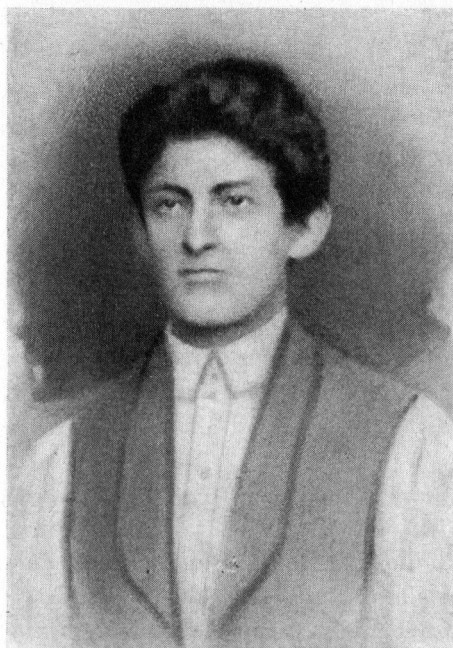

Kner-nyomda 1882-ben

nyomdász és magyar iparos számára oly igen tanulságos pályafutása. Mint könyvkötő- és szedőinas járta végig Magyarország jó néhány városát és a nehéz kenyérkeresetet csak az őt soha el nem hagyó humora édesítette meg. Sok viszontagság után, melyet én, nem írván életrajzot, nem akarok leírni, 1882-ben Gyomán nyitotta meg nyomdáját, mely egy kvartnál is kisebb alak nyomására alkalmas taposógépből és egy kis szekrény betűből állott, amelyben abc sorrendben álltak a betűk, mint az aranyozóbetűk a könyvkötőknél. Hogy hogyan lett ebből a miniatűr-nyomdából a gyomai officina és hogyan lett az aranyozóbetűkből a legelső művészek által a Kner-nyomda részére tervezett és külön neki kiöntött díszítőanyag, ez *Kner Izidor élettörténete*.

Egy egész ember élettörténete, aki megmutatta, *hogyan lehet a semmiből valamit csinálni és ezt a valamit fejleszteni és naggyá növelni*, aki saját definíciója szerint nem volt kis ember, mert „meg tudta ragadni az önként jelentkező szerencse üstökét“.

Mindig tisztában volt azzal, hogy mit lehet és mit nem lehet csinálni, ezért nem lett a gyomai officina mammut-üzem és ezért nem pusztult el, amikor a mostoha körülmények olyan súllyal nehezéd-

Kner Izidor tanonckorában

tek rá, mint kevés más vállalatra, hanem csendesesen, feltűnés nélkül haladt a maga útján. Nem emelt büszke palotát és nem méretezte túl az üzemet, ujságot nem adott ki és maga írja visszaemlékezéseiben, hogy 40 éve nem vállal sem időhöz kötött, sem túl nagy munkát, még nagy haszon reményében sem, mert nem engedi nyomdáját az előírányzott határokon túlnőni. Ilyen bölcs önmérséklés, ilyen megfontolt kereskedői szellem vezeti a nyomdát öt évtizede. Az üzem berendezése és organizációja viszont a legjobb és legmodernebb. A betűk és minden anyag új és állandóan felújítás alatt áll, az organizá-

ciót mindenki kipróbálhatja. Rendeljen bármit Knernél 624 oldalas mintatárából és megállapíthatja, hogy a rendelést beérkezésének napján el is intézik, el is expediálják a rendelt árut. *Kner Izidor* ki tudott elégíteni egy országos szükségletet, meg tudta szervezni a községek nyomtatványszükségletének ellátását, — ez a sikerének titka, mert „csak a köz érdekében kifejtett hasznos munkálkodás lehet egyúttal az egyén boldogulásának forrásává“. (Kner önéletrajza.)

De Kner azt, amit a köz szolgálatában szerzett, okosan és nemesen tudta felhasználni, amikor nyomdája színvonalát emelte és megkezdte kiadványainak sorozatát. Már 1884-ben jelent meg első kiadványa, mint ő írja: „Sok tövisek között felnőtt sárga lilium volt a címe; a keresztény hívek számára készült, de nem kellett nekik.“ Azóta szép számmal jelent meg Kner-kiadvány, de a hangsúly itt *nem az üzleten* volt, hanem a *könyv szépségén, kiállításán*. 1910 óta az ország első művészei készítették az illusztrációkat, a díszítő anyagokat a nyomda kiadványaihoz és ez a nagy anyagi áldozat a művészet, a könyvművészet oltárán hozott áldozat volt. Ott, az alföldi kis városban, távol minden szellemi gócponttól, távol az ipari és kereskedelmi fellegráktól, távol a megrendelőtől fejlőd-

dött nyomdája kulturális tényezővé és lett a magyar könyvművészet előharcosává. Neve elismert itthon és külföldön egyaránt. Ötven év nemes munkája után Kner Izidor büszke megelégedettséggel tekinthet vissza a küzdelmekben és sikerekben gazdag pályafutásra. De nem a siker, a gazdagodás vágya vitte útján előre, ő a szépet a szépért akarta, mert a *Plantin Moretus* nyomdászlelke lobog a gyomai nyomdászban. Az antwerpeni patrícius lakása mellett, ugyanabban a házban volt az officina, ott lakott a korrektor is, aki Dürer barátja volt és ebben a familiáris együttlétben készültek azok az örökbecsű remekművek, amelyeket ma is csodálunk. Gyomán, a Kner Izidor officinájában a szedő, ha nem is ott tanulta ki mesterségét, ott szokta meg a legaprólékosabb pontosságú munkát, a kötött forma tiszteletét. Egy nagy család dolgozik ott és a mester a családfő munkában és a munkaidőn kívül. A termőföld őseréje adja ott az erőt, a művészet és a hozzáértés nemesíti meg a munkát.

Gyomán nincs a korrektornak bőrkárpitos szobája, talán egy Dürer sem jegyezte fel az utókornak, hogy „*Habe gespeist mit dem Spanier* (a spanyol korrektor) *dreimal und hab ihm gerissen mit dem Steft*“, de ott van a Plantin-nyomda levegője, a művészet szeretete, a pátriárkális együttműködés és az elhivatottság. Ennek a nyomát látjuk mi a Kner-nyomda minden munkáján, legyen az bár adóintő, vagy remekbe készült könyv és ezért kell *Kner Izidorról* írni.

